

ISSN 2411-4413

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ МЕНЕДЖМЕНТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ 1' 2022 (59)

1' 2022 (59)

**«Економіка, фінанси, менеджмент:
актуальні питання науки і практики»
№ 1 (59) 2022**

Засновник:

Вінницький національний аграрний університет

*Свідоцтво про державну реєстрацію засобів масової інформації
№ 21154-10954ПП від 31.12.2014 р.*

ISSN 2411-4413

Редакційна колегія:

Головний редактор доктор економічних наук, професор **Гончарук І.В.**

Заступник головного редактора

кандидат економічних наук, доцент **Токарчук Д.М.**

Члени редакційної колегії:

доктор економічних наук, професор, академік НААН України **Калетнік Г.М.;**

доктор економічних наук, професор **Джекабсоне Сандра;**

доктор адміністративних наук, доцент **Спроге Ілзе;**

доктор економічних наук, професор **Вдовенко Л.О.;**

кандидат економічних наук, доцент **Ємчик Т.В.;**

доктор економічних наук, професор **Сахно А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Алескерова Ю.В.;**

доктор економічних наук, доцент **Логоша Р.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Пронько Л.М.;**

доктор економічних наук, доцент **Пришляк Н.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Брояка А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Здирко Н.Г.;**

доктор економічних наук, професор **Свиноус І.В.;**

доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НААН України **Шпикуляк О.Г.**

Адреса редакції: **21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. +38-096-754-50-74**

Сайт журналу: <http://efm.vsau.org/>, електронна адреса: efm_vnau@ukr.net

Відповідальний секретар журналу – **Вовк В.Ю.,**

літературний редактор – **Юмачікова О.М.,**

переклад іноземною мовою – **Ковальова К.В.,**

технічні редактори журналу – **Доцюк С.О., Тарасова О.С.**

**«Economy, finances, management:
topical issues of science and practical activity»
1'(59) 2022**

Founder:
Vinnytsia National Agrarian University

Certificate of registration of mass media № 21154-10954 PR of 31.12.2014

ISSN 2411-4413

Editorial board:

Editor in Chief Doctor of Economic Sciences, Professor **Honcharuk I.**

Deputy Chief Editor:

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Tokarchuk D.**

Members of the Editorial Board:

Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Kaletnik G.;**

Doctor of Economics, Professor **Jekabsone Sandra;**

Doctor of Administrative Sciences, Associate Professor **Sproge Ilze**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Vdovenko L.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Yemchyk T.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Sakhno A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Aleskerova Yu.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Lohosha R.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Pronko L.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Pryshliak N.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Broyaka A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Zdyrko N.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Svynous I.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor,
corresponding member of NAAS of Ukraine **Shpykuliak O.;**

Address of the Editorial Office: **21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str.,
tel. +38-096-754-50-74**

Web site of the Journal: <http://efm.vsau.org/>, e-mail: efm_vnau@ukr.net

Executive secretary of the Editorial Board – **Vovk V.,**

Literary Editor – **Yumachikova O.,**

Translation into a Foreign Language – **Kovaleva K.,**

Technical Editors – **Dotsiuk S., Tarasova O.**

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 року № 409). Спеціальності: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Журналу «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» присвоєно ідентифікатор цифрового об'єкта (Digital Object Identifier – DOI).

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:

Index Copernicus Value з 2018 року, сайт:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, сайт:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами. Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 10 від 29 квітня 2022 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів. Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених у них даних та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015 р.

The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the list of scientific professional editions of Ukraine on economics (Category «Б», Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 17.03.2020 № 409). Specialties: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Digital Object Identifier (DOI) assigned to The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the international scientometric databases and catalogs of scientific works:

Copernicus Value Index 2018, website:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

National Library of Ukraine named after V. Vernadsky, website:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Scholar, website: <http://scholar.google.com>

The materials are printed in Ukrainian, English and Russian. The issue was approved and recommended for printing by the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Minutes № 10 of April 29, 2022

All rights are reserved. Texts of articles, tables, graphic material, formulas are protected by copyright law. Reprinting and translation of articles is permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content of the publications and the accuracy of the data and other information contained therein. The opinions expressed in the printed articles may not be the same as those of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Certificate of entry into the State Register of Publishers, Manufacturers and Distributors of Publishing Products DK № 5009 dated 10.11.2015.

ЗМІСТ

І.В. ГОНЧАРУК, І.В. ФУРМАН, О.В. ДМИТРИК КОМПЛЕКСНА ПЕРЕРОБКА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ІЛІНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	7-20
Д.М. ТОКАРЧУК, С.В. БЕРЕЗЮК СОРТУВАННЯ, ЛОГІСТИКА Й ВТОРИННЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ УКРАЇНИ	20-37
Я.П. ІЩЕНКО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ	37-55
В.М. НАГАЄВ, Г.О. НАГАЄВА, С.В. КУСКОВА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ	56-64
І.В. ГОНЧАРУК, Л.В. КОВАЛЬ, В.І. СТАРОСУД РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	65-77
Л.О. ВДОВЕНКО, І.С. ВДОВЕНКО ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	77-94
Ю.В. СТАВСЬКА АГРОТУРИСТИЧНІ КОМПЛЕКСИ В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО КУРСУ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ Й ПЕРСПЕКТИВИ	94-106
Ю.В. АЛЕСКЕРОВА, В.Л. ТОДОСІЙЧУК ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	107-121
О.В. КОВАЛЬ, К.В. БУРКО НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БДЖІЛЬНИЦТВІ	121-136
О.А. ПОДОЛЯНЧУК ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ	136-153
І.В. ТОМАШУК ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ	153-165
С.І. СТРАПЧУК БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	166-181

CONTENT

HONCHARUK INNA, FURMAN IRYNA, DMYTRYK OLEH COMPREHENSIVE PROCESSING OF SOLID WASTE RECYCLING AS A WAY FOR SOLVING ECOLOGICAL PROBLEMS OF THE ILLINETSK TERRITORIAL COMMUNITY	7-20
TOKARCHUK DINA, BEREZIUK SERGIY SORTING, LOGISTICS AND SECONDARY USE OF SOLID HOUSEHOLD WASTE OF UKRAINE	20-37
ISHCHENKO YANA PROVISION OF THE INFORMATION FUNCTION OF AGRICULTURAL BUSINESS MANAGEMENT IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING	37-55
NAGAYEV VIKTOR, NAGAYEVA GALYNA, KUSKOVA SVITLANA DIGITALIZATION OF EDUCATIONAL RESOURCES IN THE PROCESS OF REMOTE TRAINING OF ECONOMIC PROFESSIONALS	56-64
HONCHARUK INNA, KOVAL LIUBOV, STAROSUD VITALIY REALITIES AND PROSPECTS OF INTEGRATED ACCOUNTING BY BUSINESS ENTITIES	65-77
VDOVENKO LARYSA, VDOVENKO IRYNA FINANCIAL MECHANISMS OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY	77-94
STAVSKA YULIIA AN AGROTOURIST COMPLEXES IN THE CONTEXT OF THE GREEN EUROPEAN COURSE: VECTORS OF THE DEVELOPMENT AND PROSPECTS	94-106
ALESKEROVA YULIIA, TODOSIICHUK VOLODYMYR THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ENTERPRISE VALUE EVALUATION	107-121
KOVAL OLENA, BURKO KATERYNA DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN BEEKEEPING	121-136
PODOLIANCHUK OLENA FEATURES OF ACCOUNTING AND TAXATION OF PROFITS OF ENTERPRISES	136-153
TOMASHUK INNA THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON MODERN ECONOMIC SYSTEMS	153-165
STRAPCHUK SVITLANA BUSINESS MODELS OF CIRCULAR ECONOMY IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE	166-181

[in Ukrainian].

22. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. ukrstat.gov.ua. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].

Відомості про автора

ПОДОЛЯНЧУК Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, завідувачка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: podolianchuk_1@i.ua).

PODOLIANCHUK Olena – Candidate of Economic Sciences, Head of the Department of Accounting and Taxation in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: podolianchuk_1@i.ua).

УДК 330.342:339.9

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-1-11

**ВПЛИВ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ НА
СУЧАСНІ
ЕКОНОМІЧНІ
СИСТЕМИ**

ТОМАШУК І.В.,
*доктор філософії з економіки, старший викладач
кафедри економіки та підприємницької діяльності,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)*

У статті досліджено особливості процесу глобалізації та розкрито її сутнісні характеристики. Проаналізовано позитивний та негативний вплив глобалізаційних процесів на розвиток національних економік. Вказано, що глобалізація, з економічної точки зору, характеризується зростанням впливу зовнішніх економічних факторів, де сформовано єдиний світовий ринок, який диктує рівноправні умови для всіх його учасників.

Наголошено, що конкуренція, яка зростає внаслідок впровадження досягнень у галузях науки й технологій, сприяє прискоренню виробництва, генеруванню нових ідей щодо продуктів і послуг, формуванню знань щодо ефективного функціонування ринків капіталу й технологій. Доведено, що функціонування національної економіки в умовах глобальних світових відносин значно відображається через міжнародну торгівлю. Сьогодні світова торгівля є найбільш активною формою міжнародних економічних відносин. Вказується, що в умовах інтенсифікації процесів глобалізації, державна економічна політика має формуватися у напрямку переходу від експортно-орієнтованої стратегії розвитку, де домінуючою є сировинна продукція, до стратегії внутрішньо-орієнтованого розвитку з насиченням внутрішнього споживчого ринку. Узагальнено, що глобалізація як об'єктивний процес має безпосередній вплив на розвиток національної економіки загалом і внутрішнього споживчого ринку зокрема. Наголошено, що суть економічної глобалізації полягає у посиленні ролі інвестицій, індустрії, індивідів й інформації. Вказано, що міжнародна конкуренція призводить до виникнення протиріч між національними економіками різних держав. Зроблено висновки, що глобалізація та посилення міжнародної конкуренції вимагають нових підходів до розвитку національних економік. Дослідження сутності глобалізації отримало подальший розвиток й обґрунтовано необхідність розробки відповідних концепцій функціонування національних економік у цих умовах.

Ключові слова: глобалізація, стратегія, економічна безпека, технології, державне управління, економічний розвиток, індекс глобалізації.

Табл.: 1. Рис.: 4. Літ.: 12.

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON MODERN ECONOMIC SYSTEMS

TOMASHUK Inna,
*PhD of Economics, Senior Lecturer
of the Department of Economics and Enterprise,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The article examines the features of the globalization process and reveals its essential characteristics. The positive and negative impact of globalization processes on the development of national economies is analyzed. It is pointed out that globalization, from the economic point of view, is characterized by increasing influence of external economic factors, where a single world market is formed, which dictates equal conditions for all its participants. It is emphasized that competition, which increases due to the introduction of advances in science and technology, accelerates production, generates new ideas for products and services, the formation of knowledge about the effective functioning of capital markets and technology. It is proved that the functioning of the national economy in the context of global world relations is largely reflected through international trade. Today, world trade is the most active form of international economic relations. It is pointed out that in the conditions of intensification of globalization processes the state economic policy should be formed in the direction of transition from export-oriented development strategy, where raw materials are dominant, to strategy of intra-oriented development with saturation of domestic consumer market. It is generalized that globalization as an objective process has a direct impact on the development of the national economy in general and the domestic consumer market in particular. It is emphasized that the essence of economic globalization is to strengthen the role of investment, industry, individuals and information. It is stated that international competition leads to contradictions between the national economies of different states. It is concluded that globalization and increasing international competition require new approaches to the development of national economies. The study of the essence of globalization was further developed and the need to develop appropriate concepts for the functioning of national economies in these conditions.

Key words: globalization, strategy, economic security, technology, public administration, economic development, globalization index.

Tabl.: 1. Fig.: 4. Ref.: 12.

Постановка проблеми. Сьогодні можна констатувати стрімкий розвиток і зміну світу в усіх сферах: соціальній, політичній, економічній, культурній, технологічній та ін. Ці зміни є наслідком глобалізаційних процесів. Термін «глобалізація» став широко використовуватися як характеристика формування єдиного планетарного суспільства. Процес глобалізації є одним із найактуальніших проблем сучасності, оскільки характеризує стан і розвиток нинішньої економічної системи. Дедалі гострішим стає питання розвитку країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються, оскільки негативні наслідки глобалізації торкаються їх найбільше. Глобалізаційні процеси ставлять нині економіку в нові умови, що зумовлює зміни вектору її розвитку. Це доводить велике теоретичне й практичне значення вивчення глобалізації як унікального явища.

Становлення та розвиток ринкової економіки в Україні зобов'язує необхідність утвердження більш тісних взаємовигідних відносин із іншими країнами, активної участі у процесах міжнародної економічної інтеграції та глобалізації. Крім того, необхідно проводити виважену міжнародну й внутрішню політику, яка дозволить зменшити рівень негативного впливу глобалізаційних процесів на національну економіку.

Надзвичайно важливо уважно вивчити природу, характер і тенденції глобалізації, зрозуміти траєкторію її розвитку. Це дасть можливість розробити економічні механізми й інструменти адаптації та мінімізації її впливу на національну економіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив глобалізаційних процесів на світову й національну економіку досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них такі: Калетнік Г.М., Гончарук І.В. [4], Бобир Н.В. [1], Ковальова Г.П., Даніл'ян В.О. [5], Ковальчук С.Я. [6], Кравченко В.О., Гудаков О.К. [7], Турцева А.М., Канівець О.П. [11] та інші.

Проте, постійний розвиток як глобалізаційних процесів, так і самих національних економік призводить до нових проявів впливу глобалізації на світову й національну економіку. Тому процес глобалізації та його вплив на світову й національну економіку потребує постійного й детального вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета роботи полягає у дослідженні впливу глобалізації на світову й українську економіку на сучасному етапі розвитку економічних відносин.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасна світова економіка – це система, об'єднана великими промислово-збутовими комплексами, глобальною фінансовою системою та планетарною інформаційною мережею. Глобалізація впливає на економіку всіх країн і є багатогранною [6, с. 20; 7, с. 73-74]. Вона стала найважливішою реальною характеристикою сучасної світової системи, однією із найвпливовіших сил, у якій структури національного виробництва й фінансів стають взаємозалежними, прискорюючись у розвитку в результаті збільшення кількості укладених і реалізованих зовнішніх угод.

Серед основних причин глобалізації – зростання темпів суспільного розвитку сучасного світу і його тенденція до цілісності. Глобалізація є складним процесом суспільної трансформації, у якому можна виділити такі основні ознаки: загальність змін; руйнування організаційних засад соціальної структури, її децентралізація; змішування культур; ослаблення національного державного чинника; зміна системи цінностей. Крім того, глобалізація характеризується взаємопроникненням національних економік і посиленням їхньої взаємозалежності; інтернаціоналізацією світового господарства, що відбувається під переважаючим впливом поглиблення міжнародного поділу праці; зниженням можливостей окремих національних держав генерувати незалежну економічну політику; збільшенням обмінних масштабів та їхньою інтенсифікацією; виділенням єдиного комплексу зв'язків і розбудовою нової конфігурації світової економіки; стандартизацією економіки світу щодо

ціннісних орієнтирів, принципів функціонування, що відбувається під впливом товарного обміну, руху робочої сили, обміну капіталом тощо.

Глобалізація має як прогресивні, так і негативні наслідки. До прогресивних наслідків можна віднести: поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних із ними переваг; перехід на ресурсозберігаючі технології; посилення уваги до важливих проблем людства та ін.

Глобалізація економічного розвитку є однією з головних ознак сучасної цивілізації. Вона породила ланцюг глобальних проблем людства: екологічних, політичних, демографічних і соціальних. Як соціокультурне явище, глобалізація характеризується, насамперед, інтенсифікацією транскордонних економічних і соціальних зв'язків, трансформацією світової економіки, технологічною революцією. Нинішній процес глобалізації призводить до досить неоднорідних результатів як усередині країн, так і між ними. Відбувається примноження капіталу, але багато країн і народів не можуть цим скористатися. Крім того, вони позбавлені можливості впливати на цей процес [11].

До ключових завдань, пов'язаних із подоланням загроз глобалізації для України (рис. 1), є, перш за все, створення сприятливих умов для зміцнення єдності українського суспільства на основі європейських демократичних цінностей, формування гнучкої та ефективної системи державних інституцій, здатних адекватно й швидко реагувати на зміни ситуації у сучасному світі.

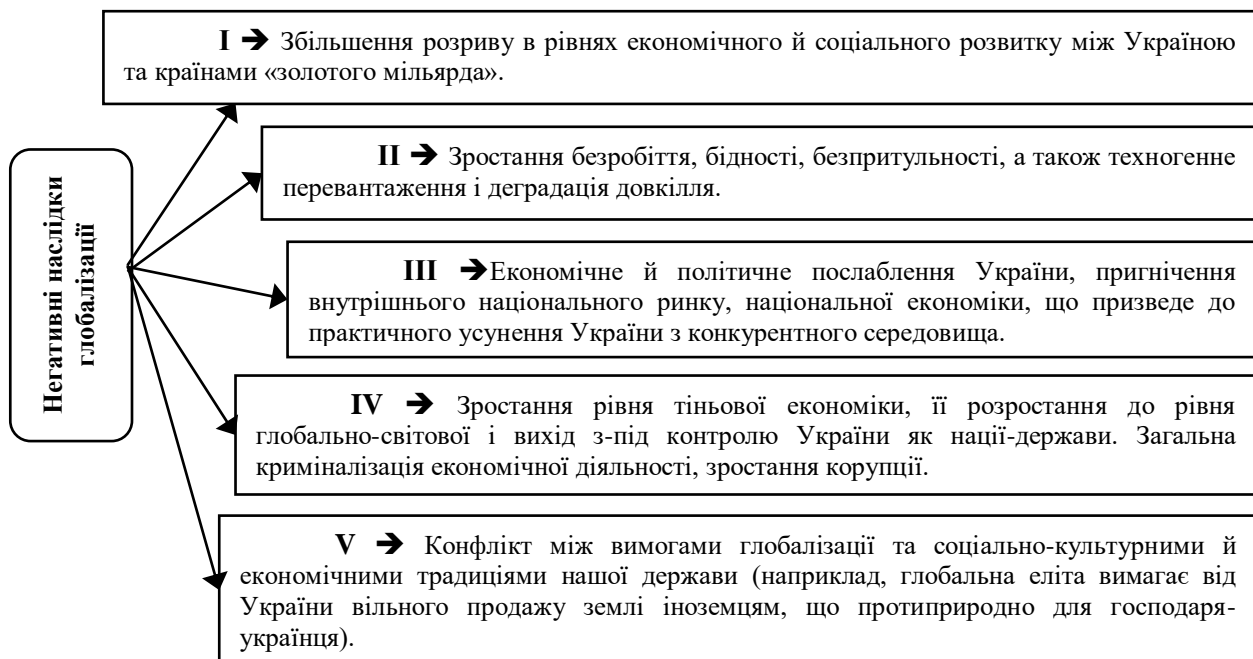

Рис. 1. Можливі негативні наслідки глобалізаційних процесів для України

Джерело: [3]

Стратегія України щодо пошуку адекватних відповідей на виклики глобалізації має базуватися на досвіді розвинених країн світу й на їхній активній участі в регіональних і глобальних інтеграційних процесах. Серед проблемних питань глобального розвитку пріоритетними залишаються культурна, політична й економічна сфери. Майбутнє України – за

європейською інтеграцією та інноваційною культурною і економічною політикою.

Україні потрібно багато зробити для збільшення інвестицій та обсягів кредитування економіки, зокрема через залучення іноземних інвестицій та підвищення стійкості банківської системи до фінансових криз. У цьому контексті важливо забезпечити економічну, енергетичну й продовольчу безпеку держави. Водночас відвертання від вирішення інших життєво важливих проблем розвитку – культурних, соціальних, екологічних, технологічних – створює значні загрози для суверенітету України в майбутньому у глобалізованому світі.

Внаслідок глобалізаційних процесів страждають і вітчизняні виробники, оскільки переважна більшість українців віддає перевагу іноземним товарам, пояснюючи це нижчою вартістю товару, високою якістю, різноманітністю та більшим наповненням. Через можливість виїзду за кордон велика кількість українців вирушають у пошуках роботи, високої заробітної плати, якісної медицини й освіти, внаслідок чого Україна втрачає працездатне населення, яке могло б працювати на благо своєї країни. Існує також міграція інтелектуальної еліти, що дає підстави говорити про руйнування інтелектуального потенціалу нації [3].

Однією із найбільших загроз глобалізації є масове безробіття та мобільність робочої сили. Масова міграція населення набуває глобальних рис і стає серйозним джерелом загострення соціально-економічної ситуації у світі. За даними ООН, до 20 мільйонів людей щороку емігрують у пошуках роботи й кращих умов життя. Приплив дешевої робочої сили ззовні загострює конкуренцію на ринках праці розвинених країн, що ускладнює міжнародні відносини й призводить до зростання націоналізму в цих країнах [5, с. 241]. Негативні наслідки свободи пересування робочої сили вже давно визнаються потенційною загрозою, а сьогодні для більшості європейських країн це цілком реально. Тому майже всі країни світу поступово запроваджують певні форми контролю за вільним переміщенням робочої сили, і це стосується й українських мігрантів.

Вплив міжнародних економічних і політичних інститутів на українську державу з кожним роком зростає, що змушує владу відмовлятися від частини своїх повноважень. Це призводить до обмеження суверенітету держави загалом. Сьогодні суверенітет України набуває нових значень і рис, змінюються його внутрішні й зовнішні виміри. Крім того, у сучасних міждержавних відносинах все більше порушується принцип невтручання у внутрішні справи суверенної держави у вигляді ідеї «гуманітарної інтервенції», загострюються міжнародні конфлікти, а тому держава втрачає контроль над своїми територіями й не може протистояти регіональному й міжнародному тероризму [3]. Нинішня агресія Російської Федерації проти України відбувається з порушенням норм міжнародного права й спрямована на захоплення всієї території країни, зокрема, на отримання патронату над державою, що досягається через вплив на населення, політику, правоохоронні органи та бізнес. Протидія таким загрозам потребує уваги до підвищення стійкості суспільства.

Сучасна глобальна економіка, заснована на новітніх технологічних досягненнях, формує нову ментальність працівника й нову систему цінностей сучасної людини. Це проявляється у вигляді породження нових рис мотивації особистості як суб'єкта виробництва, так і суб'єкта суспільного життя; нового значення набуває професійна мобільність населення. В економіці створюються та поглиблюються все нові й нові потреби, а разом із ними й нові форми поведінки, моделі дій, спосіб життя – і, відповідно, цілі соціальні структури [3]. Глобалізація охоплює майже всі сфери суспільної діяльності, включно з політикою, ідеологією, культурою, способом життя, власне умови існування людини. На рис. 2 зображена структура глобального процесу.

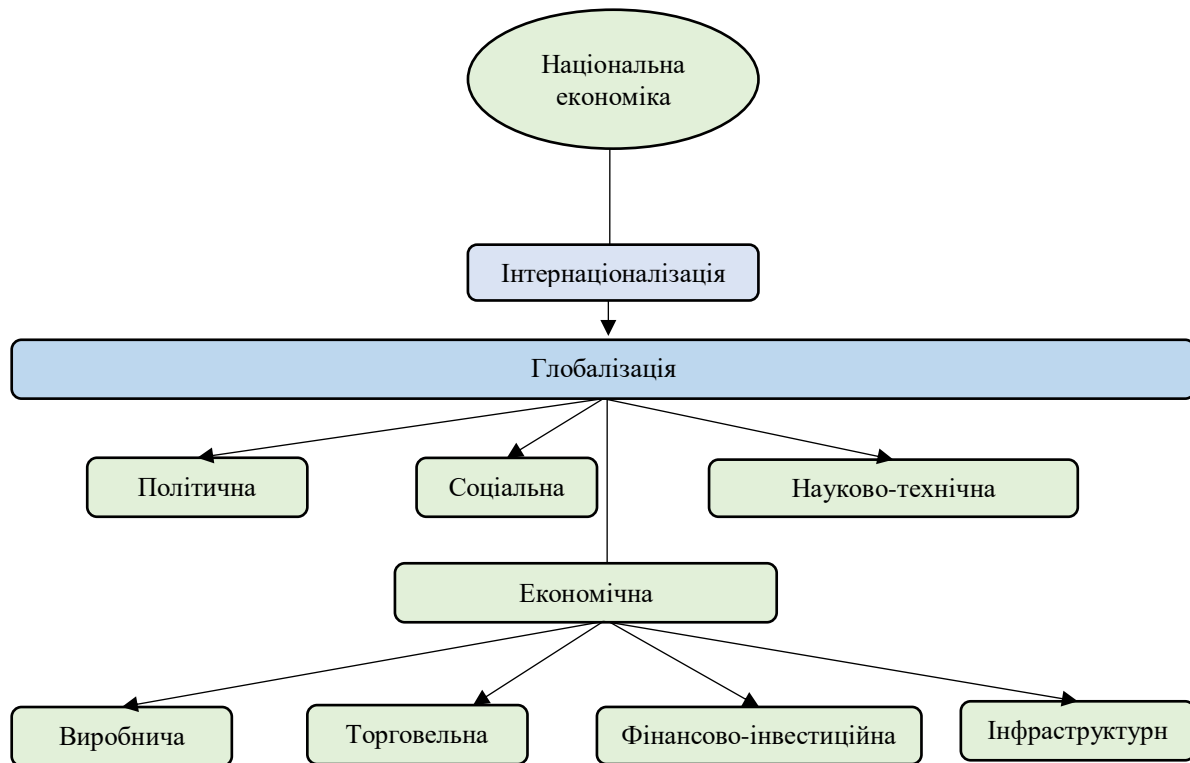

Рис. 2. Структура глобального процесу

Джерело: сформовано автором за результатами дослідження

У країнах, що розвиваються глобалізація є результатом діяльності іноземного бізнесу, який експлуатує працівників цих країн, щоб отримати перевагу над конкурентами через зниження заробітної плати.

Основними суб'єктами сучасної глобальної економічної системи є транснаціональні корпорації (ТНК), які, разом із державами, стали повноправними учасниками міжнародних економічних відносин, їхній вплив і роль у світовій економіці й політиці продовжують зростати. Глобалізація, зумовлена доцентровими тенденціями світових інтеграційних процесів, покликана консолідувати планетарну спільноту на основі єдиного глобального економічного простору [7, с. 73]. У геометричній прогресії всебічної економічної інтеграції у ХХІ столітті формується єдина транснаціональна економічна система – глобальний економічний моноліт.

Дослідники виділяють три ракурси глобалізації як соціального явища: соціально-політичну, соціально-економічну, соціокультурну. Економічна

глобалізація означає посилення взаємозалежності національних економік у всьому світі завдяки швидкому зростанню транскордонного переміщення товарів, послуг, технологій та капіталу [3]. У той час як глобалізація бізнесу зосереджена на зменшенні регулювання міжнародної торгівлі й тарифів, податків й інших бар'єрів у світовій торгівлі, економічна глобалізація – це процес посилення економічної інтеграції між країнами, що спонукає до формування глобального чи світового ринку. Залежно від парадигми, економічну глобалізацію можна розглядати як позитивне, так і як негативне явище.

Економічна глобалізація містить у своєму складі глобалізацію виробництва, тобто отримання товарів і послуг із різних місць у світі з метою економії затрат на виробництво й підвищення якості продукції. Аналогічно, вона містить глобалізацію ринків, тобто формування об'єднання окремих ринків у величезний глобальний. Економічна глобалізація також містить у своєму складі глобальну конкуренцію, технологію, корпорації та індустрії [3].

На початку ХХІ століття, спостерігається тенденція до інтеграції економіки розвинених країн із економікою відстаючих країн через прямі інвестиції, зниження торгових бар'єрів й інших економічних реформ, а в багатьох випадках й імміграції. Потрібно мати на увазі, що спеціалізація усіх багатих країн базується на порівняльних перевагах, створених зусиллями громадян, а бідні країни дотримуються сценарію природних порівняльних переваг [10, с. 62].

У рейтингу індексу рівня глобалізації країн світу (KOF Index of Globalization) Україна у 2020 році посіла 45 місце, покращивши свій минулорічний результат на 2 сходинки (рис. 3).

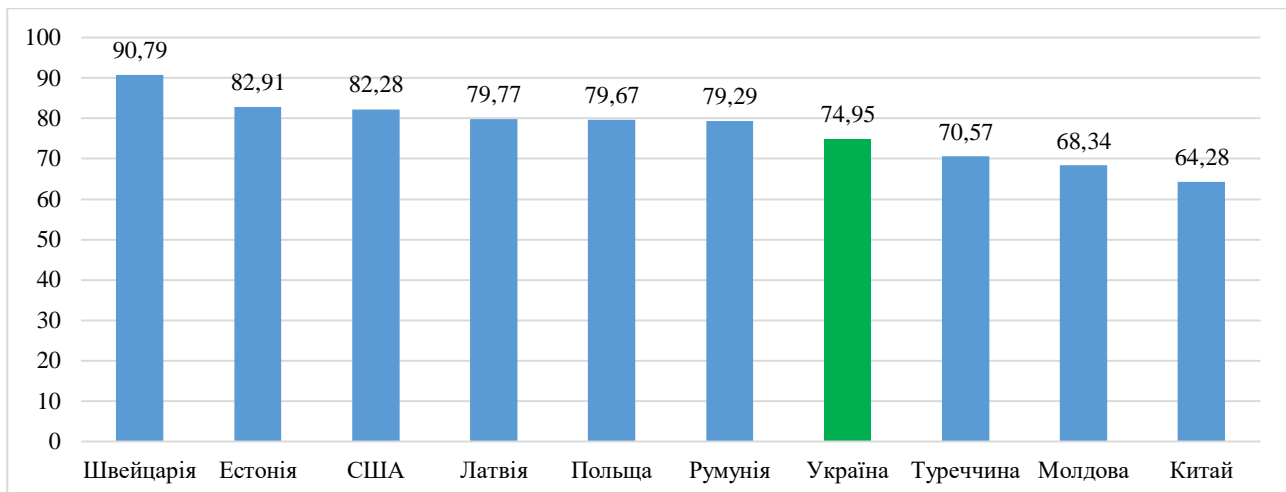

Рис. 3. Індекс Глобалізації окремих країн світу в 2020 р.

Джерело: [9]

У глобальному рейтингу поруч із Україною такі країни: 42 місце – В'єтнам, 43 місце – Греція, 44 місце – Таїланд, 46 місце – Румунія, 47 місце – Російська Федерація, 48 місце – Індія.

Очолила рейтинг Швейцарія, за нею йдуть Швеція, США, Сполучене Королівство Великобританії та Нідерланди.

Під час формування рейтингу враховувалися чотири основні параметри. По-перше, економічна інтеграція – це обсяг міжнародної торгівлі й інвестицій. По-друге, особисті контакти – міжнародні подорожі, туризм, обсяг міжнародних телефонних розмов. По-третє, технології – кількість користувачів Інтернету, кількість Інтернет-серверів. І по-четверте, участь у міжнародній політиці – членство держав у міжнародних організаціях, кількість посольств [3].

Процеси глобалізації мають значний вплив на економіку нашої країни. Серед позитивних наслідків глобалізації в Україні – наявність прямих іноземних інвестицій, що дозволяє нашій державі вирішити низку існуючих проблем (рис. 4). Інвестиції в економіку допомагають прискорити темпи зростання країни й підвищити рівень життя українців.

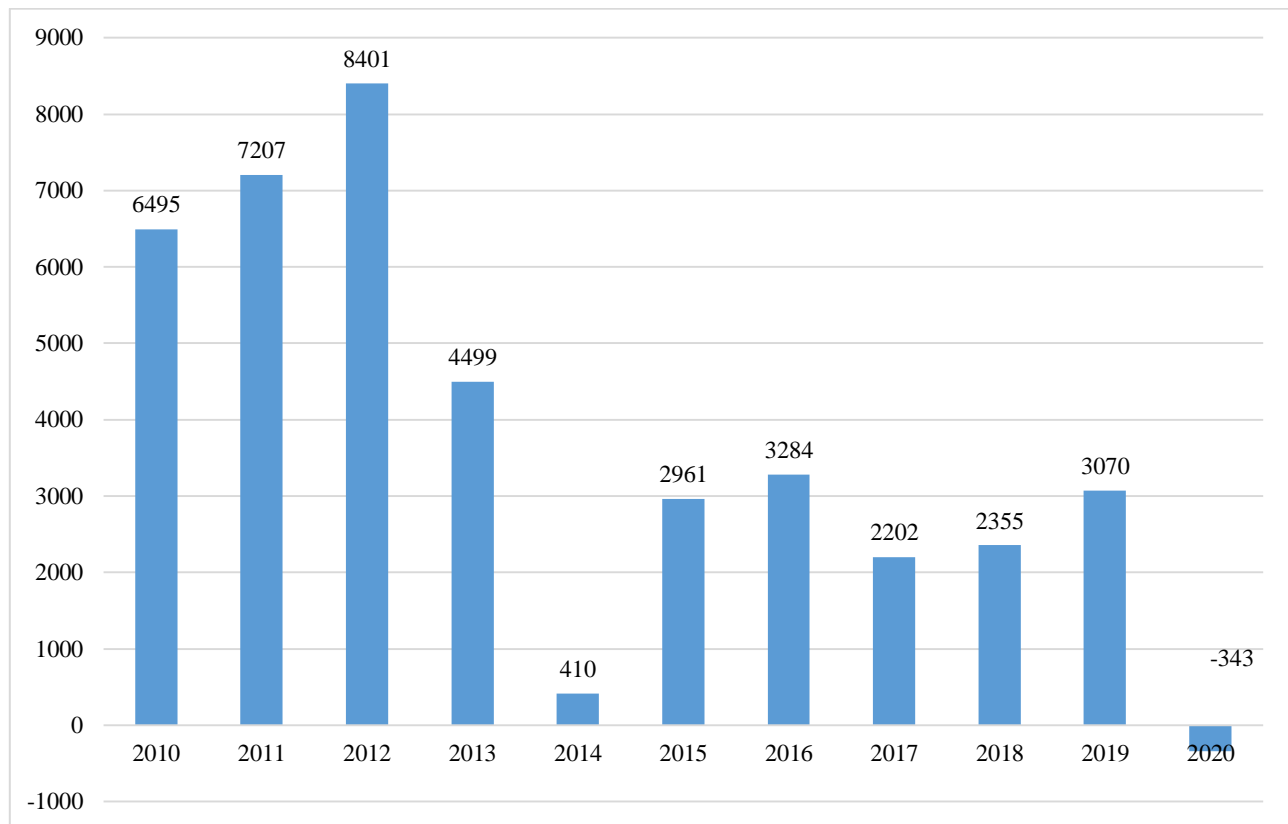

Рис. 4. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2010 по 2020 рр., млн дол. США

Джерело: [8]

Варто наголосити на позитивних рисах культурної глобалізації: по-перше, збільшення доступності спільних культурних цінностей; по-друге, культурна консолідація; по-третє, подолання глобальних культурних протиріч і протистоянь. Проявом позитивних наслідків у сфері культури є те, що українці можуть легко дивитися іноземні фільми, слухати музику, користуватися книгами зарубіжних письменників, користуватися інформацією, яка стосується різних сфер діяльності інших країн.

Ще одним позитивним проявом глобалізації є те, що населення України може користуватися мобільними телефонами, побутовою технікою,

комп'ютерами й іншими речами, виробленими далеко за межами нашої країни.

Той факт, що українці можуть виїжджати за кордон для відпочинку чи роботи, вживати лікарські препарати іноземних країн; використовувати науково-технічні досягнення інших країн; налагоджувати міжнародне науково-технічне співробітництво [6, с. 20-22]; використовувати спільні розробки в інформаційній сфері також є позитивними наслідками глобалізації.

До позитивів процесу глобалізації в Україні можна віднести можливість глобального регулювання екологічної ситуації в країні, забезпечення захисту суспільства від глобальних загроз різного характеру, непереборних для кожної держави й навіть наддержав (наприклад, планетарних катастроф), здатність «тягнути» країну економічно до високого рівня розвитку, здійснювати глобальну координацію боротьби зі СНІДом, наркозалежністю, тероризмом тощо [7, с. 73-74].

Відновлювана енергія, особливо сонячна, стала однією із глобальних тенденцій, якій Україна приділяє велику увагу. У цьому контексті, використання енергії сонця в українських реаліях зіштовхнулись із низкою проблем. Через складну політичну ситуацію та корумповані схеми вартість енергії, виробленої Сонцем, виявилася в Україні набагато вищою, ніж одержувана з газу, нафти чи вугілля. «Зелені тарифи» не забезпечили бум в альтернативній енергетиці, а натомість створили широкі можливості для зловживань і розкрадання бюджетних коштів. «Зелена» енергетика в Україні набуде ефективності через 2-3 роки, коли західні технології стануть ще більш прогресивними й підвищать ефективність використання сонячних панелей [12].

Сьогодні передові технології кардинально змінюють цілі галузі економіки шаленими темпами (табл. 1). Епоха інновацій, так звана четверта промислова революція, супроводжується створенням абсолютно нового типу промислового виробництва, заснованого на громіздких даних, робототехніці, технологіях доповненої реальності й штучному інтелекту. З одного боку, це логічний і природний хід технічного процесу, який покликаний вивести людське життя на новий, якісно вищий рівень. З іншого боку, виникає питання, до яких негативних наслідків це може призвести [1].

Якісні зміни у функціонуванні світового економічного простору ставлять питання про нові стандарти взаємодії національних економік між собою та з глобальним (зовнішнім) економічним середовищем. У зв'язку з глобалізацією із метою забезпечення економічного розвитку країн зростає значення природно-географічних і науково-технічних факторів [5, с. 240].

З одного боку, глобалізація відбувається через збільшення споживання іноземних товарів, послуг, капіталу, технологій тощо, а з іншого – через вихід суб'єктів господарювання на зовнішні ринки. Результатом одночасної дії цих процесів є взаємозалежність і взаємодія національних економічних систем.

Тенденції розвитку цифрового майбутнього

№	Назва	Зміст
I	Діджиталізація	Першим потужним трендом четвертої промислової революції є проникнення цифрових технологій в економіку. Ці технології гарантують нові можливості для промисловості, підвищення її ефективності, розроблення інноваційних продуктів і послуг. Все більше доданої вартості створюється не в реальному чи фізичному секторі, а в ІТ-галузі. Відповідно, збільшується мобільність бізнесу, адже перенести ІТ-офіс, причому в будь-яку країну світу, значно легше, ніж, наприклад, перемістити завод. Відповідно, якщо дивитися з позиції фіскальних органів, посилюється боротьба за великих платників податків. У цьому плані добре спрацювали США, створивши найбільш сприятливий податковий клімат для залучення інвестицій у розвиток ІТ-сектору. Їхня Кремнієва долина, якою захоплюється весь світ, є платформою для передових розробок і застосування ІТ-продуктів і рішень. Завдяки цьому США й стали «драйвером», лідером змін Четвертої промислової революції.
II	Роботизація	Вартість робочої сили останнім часом суттєво зросла, на відміну від продуктивності праці. Вирішити цю проблему й забезпечити стабільну якість продукції можна тільки за допомогою роботизації. Загалом роботизацію можна розглядати як відповідь на глобальні демографічні зміни, які полягають у старінні населення і збільшенні навантаження на зайняту/працевлаштовану частину людства. Співвідношення кількості пенсіонерів і зайнятого населення в деяких країнах, як-от в Україні, просто загрозливе. В Європі, особливо – Німеччині, Франції, Італії – це стає все більшою проблемою. У США вона ще не дається взнаки, але в майбутньому ймовірні проблеми в пенсійному забезпеченні та в солідарній пенсійній системі. Тому вже зараз у США заохочують передачу робочих місць роботам. Водночас виникає логічне питання щодо оподаткування «працівників майбутнього». Наразі воно на рівні дискусій, роботів ніхто не оподатковує, оскільки вони вважаються капітальними вкладеннями, а не робочою силою. Але фіскальне навантаження на працевлаштованих/зайнятих стає поштовхом для все більшого розвитку роботизації, а вона так само стимулює цифрову економіку.
III	Відновлювальна енергетика	Поява роботів актуалізує питання розвитку енергетики. Вони живляться енергією, джерелом якої є вітер, сонце, хвилі тощо. Звідси світовий тренд на відновлювальну енергетику, ціни на яку вже у недалекому майбутньому досить помітно впадуть. Відповідно, це негативно позначиться на країнах, благополуччя яких залежить від видобутку газу, нафти, вугілля. Хоча, можливо, ця сировина буде застосовуватися в нафтохімічній промисловості для якоїсь іншої продукції, наприклад, для виготовлення штучного м'яса.
IV	Конвергенція технологій	Цей тренд – особливість четвертої промислової революції, яка робить її відмінною від попередніх, які були здебільшого монокультурними. Якщо раніше той чи інший винахід застосовувався в одному виді діяльності, то зараз технічним рішенням характерна поліфункціональність, використання в різних сферах і з різною метою. Більше того, створення якихось нових матеріалів чи послуг може потребувати знань із різних сфер – фізика, хімія, природознавство тощо, тобто конвергенції знань. Якщо раніше винахідники були одинаками, потім створювалися лабораторії, то зараз винахідництвом займаються цілі корпорації. Усе це допомагає пришвидшити і здешевити винахід.
V	Віртуалізація світу	В українських реаліях цей процес тільки починає зароджуватися. Сьогодні, якщо хочеться відчути пісок Таїті чи Мальдівських островів, треба летіти за тисячі кілометрів, витратити час і чималі кошти. Але в майбутньому у віртуальній реальності для реалізації схожих бажань не знадобиться взагалі нічого. Нейрони людини напряму будуть відчувати і пісок, і вітер, і сіль морського бризу. Проте виникнуть проблеми в авіакомпаніях: туристів значно поменшає, втратять популярність ділові відрядження. Доведеться шукати альтернативні варіанти, як-от можливість безкоштовних авіаперельотів. Натомість авіакомпанії одержуватимуть дохід із аеропортів, які перетворюються на величезні хаби – місце комунікації або зустрічей.
VI	Штучний інтелект	Напевно, найочікуваніша подія майбутнього, котра перевершить усі інтелектуальні можливості людства, допоможе підвищити світовий ВВП і принесе відчутний дохід світовій економіці. З-поміж усіх сучасних інновацій саме поява штучного інтелекту має найбільший потенціал вирішити всі проблеми людства і кардинально змінити життя людей, зробивши його більш ефективним і продуктивним.

Джерело: [2; 12]

Висновки. Отже, глобалізація – це якісний стан світової економіки, який проявляється через ступінь лібералізації національних товарних і фінансових ринків, що виявляється у взаємозалежності національних економік, звуженні автономії та прийнятті макроекономічних рішень національними урядами. Тому найважливішим аспектом глобалізації є вищий рівень конкуренції між суб'єктами господарювання.

У рейтингу індексу рівня глобалізації країн світу, враховуючи, що інші країни теж не стоять на місці, прогрес України є позитивним і відповідає реальній ситуації.

Глобалізація для українського ринку сприяє зростанню вільної торгівлі товарами й послугами у всьому світі. Глобалізаційні процеси зміцнили людські відносини і змогли подолати різні обмеження, такі як відстань, завдяки технологічному розвитку. Маємо більшу доступність до обміну й доступу до інформації, що становить національний та міжнародний інтерес.

Під впливом тісних міждержавних зв'язків, породжених глобалізаційними процесами, у перспективі існує стійка тенденція до розвитку альтернативної енергетики, експорту енергоресурсів, зміцнення національної валюти, глобальної конкурентоспроможності нашої держави.

В основі сучасних процесів глобалізації лежать якісні зміни в техніко-технологічному, транспортно-комунікаційному, інформаційному базисі економіки, що супроводжуються широким використанням біо- й аерокосмічних технологій, досягненнями у сфері штучного інтелекту. Суттєвими наслідками глобалізації є високі темпи зростання прямих іноземних інвестицій. Глобалізація – це незворотний процес поглиблення зв'язків між різними країнами світу, їхньої інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному й інших рівнях.

Глобалізація стала викликом, з яким довелось зіткнутися національній та міжнародній політиці. Сьогодні потрібен інший тип глобалізації. Нова модель має містити способи, де всі країни отримують користь від переваг глобалізації. Більш розвинені країни мають допомогти біднішим країнам у їхньому економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Бобир Н.В. Глобалізація для України – нові можливості чи потенційні загрози. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533548.pdf> (дата звернення 14.08.2021).

2. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив еколого-економічного фактору на особливості організаційно-економічного механізму використання ресурсного потенціалу сільських територій. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4 (20). С. 55-62.

3. Глобалізація в Україні: позитивні та негативні наслідки. URL: <http://universe.zp.ua/?p=26123> (дата звернення 17.07.2021).

4. Калетнік Г.М., Гончарук І.В. Економічні розрахунки потенціалу виробництва відновлювальної біоенергії у формуванні енергетичної незалежності агропромислового комплексу. *Міжнародний науково-виробничий*

журнал «Економіка АПК». 2020. № 9. С. 6-16.
DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009006>.

5. Ковальова Г.П., Даніл'ян В.О. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповіді. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Філософія»*. 2015. Вип. 45. Ч. I. С. 229-241.

6. Ковальчук С.Я. Екологічна складова економічного зростання. *Агросвіт*. 2019. № 7. С. 17-25. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.7.17.

7. Кравченко В.О., Гудаков О.К. Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та української економіки. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 2 (1). С. 70-75.

8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення 29.08.2021).

9. Top 50 countries in the Globalization Index 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (дата звернення 04.09.2021).

10. Tomashuk I. Analysis of components of environmentally sustainable development of rural territories in the conditions of global challenges on the example of the Vinnytsya region. *The scientific heritage*. 2020. Vol. 3. № 44 (44). P. 54-68.

11. Турцева А.М., Канівець О.П. Соціальні проблеми глобалізації. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/1329/1356> (дата звернення 11.07.2021).

12. Цифрова економіка: глобальні бізнес-тренди. URL: <https://rating.zone/tsyfrova-ekonomika-hlobalni-biznes-trendy/> (дата звернення 10.09.2021).

References

1. Bobyr, N.V. (2018). Hlobalizatsiia dlia Ukrainy – novi mozhlyvosti chy potentsiini zahrozy [Globalization for Ukraine – new opportunities or potential threats]. *journals.indexcopernicus.com*. Retrieved from: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533548.pdf> [in Ukrainian].

2. Honcharuk, I.V., & Tomashuk, I.V. (2017). Vplyv ekoloho-ekonomichnoho faktoru na osoblyvosti orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu vykorystannia resursnoho potentsialu silskykh terytorii [Influence of ecological and economic factor on features of organizational and economic mechanism of use of resource potential of rural territories.]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 4 (20), 55-62 [in Ukrainian].

3. Hlobalizatsiia v Ukraini: pozytyvni ta nehatyvni naslidky [Globalization in Ukraine: positive and negative consequences]. *universe.zp.ua*. Retrieved from: <http://universe.zp.ua/?p=26123> [in Ukrainian].

4. Kaletnik, G.M., & Honcharuk, I.V. (2020). Ekonomichni rozrakhunky potentsialu vyrobnytstva vidnovliuvalnoi bioenerhii u formuvanni enerhetychnoi nezalezhnosti ahropromyslovoho kompleksu [Economic calculations of the potential of renewable bioenergy production in the formation of energy independence of the

agro-industrial complex]. *Mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychy zhurnal «Ekonomika APK» – International Research and Production Journal «Economics of agro-industrial complex»*, 9, 6-16. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009006> [in Ukrainian].

5. Kovalova, H.P., & Danilian, V.O. (2015). Ukraina u svitovykh hlobalizatsiinykh protsesakh: vyklyky i vidpovidi [Ukraine in globalization processes: challenges and answers]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. «Filosofia» – Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda. «Philosophy»*, 45, I, 229-241 [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, S.Ya. (2019). Ekolohichna skladova ekonomichnoho zrostannia [Ecological component of economic growth]. *Ahrosvit – Agroworld*, 7, 17-25. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.7.17 [in Ukrainian].

7. Kravchenko, V.O., & Hudakov, O.K. (2013). Sotsialno-ekonomichni naslidky hlobalizatsii dlia svitovoi ta ukraïnskoi ekonomiky [Socio-economic consequences of globalization for the world and Ukrainian economy]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti – Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, 2 (1), 70-75 [in Ukrainian].

8. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. *mof.gov.ua/uk*. Retrieved from: <https://mof.gov.ua/uk> [in Ukrainian].

9. Top 50 countries in the Globalization Index 2020. *statista.com*. Retrieved from: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> [in English].

10. Tomashuk, I. (2020). Analysis of components of environmentally sustainable development of rural territories in the conditions of global challenges on the example of the Vinnytsia region. *The scientific heritage*, 3, 44 (44), 54-68 [in English].

11. Turtseva, A.M., & Kanivets, O.P. Sotsialni problemy hlobalizatsii [Social problems of globalization]. *jvestnik-sss.donnu.edu.ua*. Retrieved from: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/1329/1356> [in Ukrainian].

12. Tsyfrova ekonomika: hlobalni biznes-trendy [Digital economy: global business trends]. *rating.zone*. Retrieved from: <https://rating.zone/tsyfrova-ekonomika-hlobalni-biznes-trendy/> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ТОМАШУК Інна Вікторівна – доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри економіки та підприємницької діяльності, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).

TOMASHUK Inna – PhD of Economics, Senior Lecturer of the Department of Economics and Entrepreneurship, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: tomashuk.inna@ukr.net).